

Особливості організації освітньої діяльності дітей під час перебування в укритті. Методичні рекомендації для педагогічних працівників ЗДО

Введення в Україні воєнного стану позначається на всіх сферах людського життя, а також і на освітній галузі. У стані війни діти дошкільного віку належать до найуразливішої категорії населення. Перебуваючи у постійній небезпеці та у тривалому стресовому стані, дитина позбавляється звичних нормальних умов для розвитку та освіти. Через відчуття тривоги, напруги, страху, невизначеності ускладнюється процес її повноцінної соціалізації. Проте, за різних обставин, незмінним має залишатися те, що усі ми маємо працювати на освітянському фронті заради наших дітей.

З-поміж актуальних питань в умовах воєнного стану найважливішими для ЗДО є такі: облаштування укриття відповідно до вимог ДСНС для перебування дітей під час повітряної тривоги та створення безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу; забезпечення матеріально-технічних умов для надання якісних освітніх послуг; організація психологічної, методичної підтримки педагогічних працівників; надання різних видів психолого-педагогічної підтримки дітям, батькам; організація освітнього процесу з дітьми раннього та дошкільного віку упродовж дня; здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей, зокрема з особливими освітніми потребами.

У зв'язку з тим, що у частині регіонів України зберігається загроза для життя та здоров'я мирних мешканців, а в більшості регіонів по кілька разів на день оголошується повітряна тривога, більшість ЗДО тимчасово призупинили освітній процес або ж здійснюють його очно, з використанням дистанційних форм роботи чи у змішаному форматі. У будь-якому випадку на локальному рівні ЗДО має стати осередком, який дає змогу дітям отримувати не лише знання та практичні вміння для життя, а й психолого-педагогічну підтримку, не втрачаючи відчуття приналежності до спільноти.

В умовах війни педагогічні працівники ЗДО мають бути готовими і спроможними повноцінно надавати освітні, інформаційні, консультаційні послуги сім'ям, які виховують дітей раннього та дошкільного віку.

Базовий компонент дошкільної освіти (2021), як стандарт дошкільної освіти є актуальним у будь-який час. Заклади дошкільної освіти мають відповідати його вимогам і під час дії воєнного стану. Організуючи освітній процес у ЗДО в умовах воєнного стану, слід також враховувати під час взаємодії з дітьми «Методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти».

Сьогодні, коли ми живемо у стані війни, дуже часто доводиться працівникам ЗДО та дітям перебувати в укриттях, аби зберегти свої життя. В Україні працює мобільний застосунок «Повітряна тривога», який сповіщає про небезпеку у конкретному регіоні. Його можна завантажити у Google Play Market та AppStore.

З метою створення безпечних умов перебування у ЗДО всіх учасників освітнього процесу під час дії правового режиму воєнного стану Державною службою України з надзвичайних ситуацій розроблено рекомендації щодо організації укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту закладів освіти (лист ДСНС України від 14.06.2022 № 03-1870/162-2 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти»).

Найпростіше укриття - це фортифікаційна споруда, цокольне або підвальне приміщення, що знижує комбіноване ураження людей/дітей від небезпечних наслідків надзвичайних ситуацій, а також від дії засобів ураження в особливий період.

Освітнє середовище - внутрішній простір укриття, у якому перебувають дошкільники у нових соціальних умовах воєнного стану, має бути:

- безпечним;
- комфортним;
- інформативним;
- цікавим;
- змістовним;

- стимулювати когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий розвиток дітей та містити все необхідне обладнання для організації освітнього процесу.

З метою мінімізації та запобігання виникненню посттравматичного синдрому під час перебування дітей в укритті пріоритетним завданням є психологічний супровід.

Методи заспокоєння дітей в укритті:

- улюблена іграшка;
- вірші, загадки;
- пісні, танці;
- малювання, аплікація, конструювання;
- виготовлення поробок;
- гра на дитячих музичних інструментах;
- тілесні ігри та вправи;
- тощо.

Рекомендується облаштувати в укриттях різні **ігрові осередки**:

куточок творчості;

осередок читання і письма;

сенсорно-пізнавальний осередок;

осередок настільно-друкованих ігор (пазли, мозаїка, шашки, шахи та ін.) та дидактичних ігор (з різних освітніх напрямів);

театральний осередок;

осередок художньої/ручної праці (поробки з папери, ниток, тканини, природнього матеріалу) тощо.

Доцільно використовувати **технічні засоби навчання** (ноутбук, телевізор, магнітофон, мультимедійна дошка тощо). В укритті мають бути запаси води та їжі, спальні місця для дітей, столи та стільці для занять, засоби гігієни та захисту, аптечка тощо.

За кожною віковою групою має бути закріплене постійне місце в укритті. В укритті дітям заборонено:

- ходити та бігати приміщенням без потреби;
- без дозволу вихователя покидати групу та своє місце відпочинку;
- самовільно іти в туалет чи заходити до інших приміщень;
- вмикати/вимикати світло чи інше обладнання;
- відчиняти/зачиняти захисні двері;
- шуміти, голосно сміятися та розмовляти, вередувати.

З метою залучення дітей до різних видів діяльності педагогічному колективу необхідно заздалегідь спланувати **змістовий контент роботи**, що відвертатиме увагу дітей від хвилювань, страхів та сприятиме зниженню тривожності.

Рекомендації щодо змістового контенту освітньої діяльності під час перебування дітей в укритті у різні періоди дня

Під час перебування дітей в укритті педагоги закладу мають забезпечити різні види діяльності дітей, притаманні періоду дошкільного дитинства, та діяти відповідно до режиму дня і розкладу організованої навчально-пізнавальної діяльності.

У ранковий час передбачають:

- ранкове коло (якщо через повітряну тривогу не було можливості організувати його у груповому приміщенні чи на вулиці);
- індивідуальну роботу (найчастіше - із розвитку мовлення та навчання дітей рідної мови): бесіди за темою дня;
- дидактичні ігри та вправи;
- творчі мовленнєві завдання та інтерактивні мовленнєві ігри;
- вивчення/повторення віршів та пісень;
- розучування з дітьми окремих ролей для театралізованої діяльності тощо;
- трудові доручення. У першу половину дня педагоги забезпечують:
- проведення навчально-пізнавальних занять (чи їх окремих етапів), передбачених відповідно до розкладу занять;

- проведення різних видів діяльності, притаманних періоду дошкільного дитинства: рухова, ігрова, комунікативна, мовленнєва, здоров'язбережувальна, мистецько-творча (малювання, ліплення, аплікація, конструювання, спів, танці, гра на музичних інструментах), пізнавально-дослідницька, господарчо-побутова діяльність;
- самодіяльні вільні ігри (ігри-експериментування, сюжетно-відображувальні, сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані);
- ігри, що організовані за ініціативою дорослих з метою навчання (сюжетно-дидактичні; дидактичні - словесні, з іграшками, настільно-друковані; рухливі, конструктивно-будівельні, ігри в укритті);
- ігри що організовані за ініціативою дорослих з метою організації дозвілля (інтелектуальні, карнавальні, обрядові, драматизації, хороводи, ігри-естафети) тощо.

Під час денного відпочинку педагоги забезпечують:

- читання/розповідання казок із їх подальшим обговоренням;
- слухання/спів колискових пісень;
- слухання музичних творів тощо.

У другу половину дня педагоги забезпечують:

- мистецько-творчі види діяльності (читання художніх творів з інсценуванням; малювання, ліплення, аплікація, конструювання; спів, танці, гра на музичних інструментах);
- самодіяльні вільні ігри (сюжетно-відображувальні, сюжетно-рольові, театралізовані);
- бесіди з дітьми українознавчого чи природничо-пізнавального змісту (з використанням наочності та без неї);
- перегляд відеозанять, мультфільмів;
- ігри з ліхтариками (на випадок вимкнення світла).

Більшість часу впровадження освітнього процесу в укритті має відбуватись індивідуалізовано і полягати у забезпеченні вихователем індивідуальної зони творчого розвитку дитини, що дозволяє їй на кожному етапі створювати освітню продукцію, спираючись на свої індивідуальні якості та здібності. Під час періодів вільної гри дітям необхідно забезпечувати вільний доступ до великої кількості матеріалів, іграшок та обладнання, у тому числі фізкультурного, яке вони можуть використовувати на власний розсуд.

В укритті діти мають знайти собі справу за інтересами: тихо гратися з друзями, малювати, писати, слухати казку чи цікаву розповідь, дивитися мультфільм по мобільному телефону, грати в шашки тощо. Варто пам'ятати, що малювання і ліплення з пластиліну заспокоює і є особливо корисним для дітей, схильних до тривожності, капризів, депресій та неврозів.

Сьогодні важливо дбати про свою безпеку та безпеку дітей. Тому треба вміти розпізнавати вибухонебезпечні предмети та знати правила поведінки з ними. Під час перебування в укритті педагоги також можуть пояснювати дітям про небезпеку, яку несуть незнайомі предмети, покинуті іграшки тощо (демонструючи дітям дидактичний матеріал з різними видами вибухонебезпечних предметів).

Перебуваючи з дітьми в укритті, також існує благодатний ґрунт для того, щоб **вкотре опрацювати з ними українознавчу тему**: активно включатися разом з вихованцями в її проживання - це найкраще, що нині можуть зробити вихователі для всієї країни. Нині важливо допомогти дітям осмислити, що вони як українці разом з дорослими захищають не лише свою землю, прекрасну українську природу, а й її славу історію, традиції та культуру. Це: знання про наші доблесні ЗСУ, народну й державну символіку, особливості побуту українського народу - житла, одягу, народних іграшок, українські народні ремесла, традиції українських свят тощо.

Покидати укриття можна після сигналу «Відбій повітряної тривоги» з дозволу відповідальних дорослих. Після себе потрібно усе прибрати на місце.

Додаток

Навчально-методичне забезпечення діяльності дітей в укритті

1. Хрестоматія «Моя країна - Україна». А. Гавриш, О. Косенчук. - Х.: Вид-во «Ранок», 2022.
2. Різні види іграшок та ігрового обладнання.

3. Фізкультурне обладнання (футболи, обручі, куби, канат або мотузка; м'ячі (для кочення, кидання та ловіння), кеглі, прапорці, хустинки, різнокольорові стрічки (для ЗРВ) та ін.
4. Сюжетні та предметні картинки для розглядання та опису дітьми.
5. Набори будівельного матеріалу.
6. Набори для занять з математики та грамоти; роздатковий матеріал.
7. Настільно-друковані ігри різної тематики.
8. Бізборди та настінна дошка.
9. Набори демонстраційного матеріалу (за пізнавальною темою дня):
  - «Пори року» -
  - «Наша Батьківщина - Україна»
  - «Професії батьків»
  - «Героїчні професії»
  - «Транспорт»
  - «Вибухонебезпечні предмети»
  - «Безпечні та небезпечні іграшки»
  - «Природа рідного краю»
  - «Свійські та дикі тварини»
  - «Свійські та дикі птахи»
  - «Предмети побуту»
  - «Предмети домашнього вжитку»
  - «Народні іграшки»
  - «Українські народні ремесла»
  - «Національний одяг українців»
  - «Державні символи України» та інші.
10. Картотека рухливих ігор (з атрибутами).
11. Картотека дослідів в укритті.
12. Картотека дидактичних ігор національно-патріотичного змісту.
13. Картотека тілесних ігор та вправ для дошкільників.
14. Картотека ігор в укритті.
15. Картотека ігор в темноті (з ліхтариками).
16. Картотека емоцій.
17. Картотека пальчикових ігор.
18. Картотека мирилок, лічилок.
19. Картотека дидактичних ігор (з різних освітніх напрямів).
20. Українські народні казки та ілюстрації до них.
21. Різні види театрів для дошкільників.
22. Розмальовки та папір для малювання/різання.
23. Кольорові олівці, фломастери, ножиці.
24. Пластлін.
25. Покидьковий матеріал (для поробок з паперу, ниток, тканини, природнього матеріалу).
26. Відео-тека музичних руханок та фізкультхвилинок.
27. Відео-тека музичних казок, фізкультхвилинок.

Використані джерела:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (наказ МОН від 12.01.2021 № 33)
2. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти (лист МОН від 16.03.2021 № 1/9-148)
3. Освітня програма закладу на 2022/2023 навчальний рік, в основі якої програма «Українське дошкілля».
4. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник під заг. редакцією Сергія Шкарлета. - К: 2022.
5. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні (лист МОН від 02.04.2022 № 1/3845-22)

6. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році (лист МОН від 27.07.2022 № 1/8504-22)
  7. Щодо організації роботи та дотримання вимог з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у закладах дошкільної освіти (лист МОН від 14.02.2019 № 1/11-1491)
  8. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з питань уникнення враження мінами, вибухонебезпечними предметами та ознайомлення з правилами поведінки в надзвичайних ситуаціях (лист МОН від 25.04.2022 № 1/4428-22)
  9. Лист ДСНС України від 14.06.2022 № 03-1870/162-2 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти».
- Підготувала вихователь-методист Ірина ВОРОНА'